CBS meerjarenprogramma 2024-2028

Oktober 2022

Inhoud

Voorwoord **3**
Externe ontwikkelingen en de behoefte aan informatie **5**
Over het CBS **8**
Strategisch doel 1: Maatschappelijke opgaven centraal **10**
Strategisch doel 2: Toegang tot data vergroten **15**
Strategisch doel 3: Behoud van hoge kwaliteit **20**
Financiën & risicomanagement **26**
Bijlage Consultatie **28**
Katern werkprogramma **29**

Voorwoord

Geachte lezer,

Op het moment dat ik dit schrijf, heeft de COVID-19-pandemie haar sporen nagelaten en is er onzekerheid over hernieuwde oplevingen van het COVID-virus. De oorlog in Oekraïne is al maanden bezig, er zijn grote zorgen rond de energievoorziening en de inflatie is in de afgelopen periode omhoog geschoten. Deze grote veranderingen en onzekerheden vragen om houvast. Dat vraagt van het CBS meer flexibiliteit om snel betrouwbare informatie te kunnen leveren die inzicht geeft in wat er om ons heen gebeurt en wat de gevolgen daarvan zijn. Zo geven we beleid en uitvoering ankers voor het ontwikkelen van maatregelen om de uitdagingen het hoofd te bieden.

In deze omstandigheden heeft het CBS zich gebogen over de plannen voor 2024-2028, een periode die nog ver weg lijkt. En waar zeker nu geen helder beeld van bestaat. Gelukkig hebben we ons bij het vormen van onze plannen mede kunnen baseren op de gedachten van vele partijen om ons heen, onder meer de ministeries, planbureaus en grote dataleveranciers. Zij hebben ons gevoed met thema's waarvan zij voorzien dat deze in de planperiode relevant worden en waarvoor op dit moment nog geen of niet voldoende statistische informatie beschikbaar is. Speciaal voor die thema's wordt gevraagd om statistische bijdragen te leveren. Zeer hartelijk dank daarvoor! Ook veel dank aan mijn CBS-collega's, die in groten getale hebben meegedacht bij de vorming van dit meerjaren-programma 2024-2028, dat voor het CBS het kompas voor de planperiode vormt.

Mede op basis van zowel de externe als interne consultatie heeft het CBS gekozen voor drie strategische doelen in de planperiode:

1. Het CBS wil flexibeler worden om statistische bijdragen te kunnen leveren aan een aantal grote maatschappelijke opgaven zoals wonen, ondermijnende criminaliteit, klimaat en duurzaamheid. Die maatschappelijke opgaven stellen we centraal in onze programmering. Wij willen samen met andere partijen data-allianties vormen, die de informatie rond een bepaald thema zo volledig en overzichtelijk mogelijk ordenen. De uitwerking hiervan vindt plaats in onze jaarplannen. Dat geeft ons de flexibiliteit om in te spelen op actualiteit van dat moment.
2. We vergroten de toegankelijkheid en daarmee het gebruik van onze data. Daarvoor verbeteren we onze dienstverleningen via Remote Access en Statline/open data. Daarnaast stellen we anderen in staat om op een goede manier met data te (leren) werken en zoeken we zelf, daar waar nodig, toegang tot nieuwe databronnen om de kwaliteit van statistiek voor de toekomst te borgen.

3. Wij behouden onze hoge kwaliteit. Het vormt de basis van onze betrouwbaarheid. Om toonaangevend te blijven en onze organisatie voor te bereiden op de toekomst, investeren we de komende planperiode in ons personeel, onze processen en IT. Waar mogelijk en noodzakelijk versnellen we het beschikbaar komen van statistische informatie. Gezien de toenemende digitalisering en cybercriminaliteit is de veiligheid van onze data essentieel. Het CBS wil bij de uitvoering van zijn taak excelleren in de bescherming van persoonsgegevens en de veiligheid van zijn informatie. Dat is onze 'license to operate'.

Door focus op de drie strategische doelen maakt het CBS keuzes en creëert daarmee wendbaarheid en flexibiliteit. Het voortdurend innoveren en continu verbeteren van onze processen, onze organisatie en onze medewerkers is daarbij noodzakelijk. Dat is een uitdaging, maar we zijn ervan overtuigd dat deze keuzes Nederland helpen om in de toekomst gegarandeerd te blijven van betrouwbare, relevante en feitelijke informatie.

Angelique Berg

oktober 2022

Externe ontwikkelingen en de behoefte aan informatie

Meer vraag naar betrouwbare data

De afgelopen jaren is de vraag naar betrouwbare data verder toegenomen. Zowel overheden, bedrijven als burgers willen graag weten wat er in de wereld gebeurt , waar ze aan toe zijn en op wie en wat ze kunnen vertrouwen.

Overheden en bedrijven willen data voor de onderbouwing en verantwoording van beleid, bestuur en besluitvorming. Statistieken van het CBS vormen hiervoor een waardevolle basis. Burgers hebben behoefte aan transparante, feitelijke informatie. En wetenschappers gebruiken data voortdurend als basis voor hun onderzoek. Soms is er behoefte aan meer data. Maar vaak ook is de vraag juist om de beschikbare data inzichtelijk te maken, mensen zien soms door de bomen het bos niet meer.

Voor de totstandkoming van het meerjarenprogramma heeft het CBS, in lijn met de Europese richtlijnen, een externe consultatie uitgevoerd onder zijn gebruikers om de behoeften en wensen in beeld te brengen. Daarnaast zijn de verschillende gebruikersraden van het CBS actief betrokken bij de totstandkoming van het programma. Ook hebben medewerkers van het CBS in verschillende reflectieteams een bijdrage geleverd aan dit nieuwe meerjarenprogramma. De behoeften zijn in dit meerjarenprogramma opgenomen (zie Katern werkprogramma) om duidelijk te maken welke keuzes zijn gemaakt binnen de gestelde financiële kaders.

Groter aanbod van data

Naast een toenemende vraag naar betrouwbare data neemt de hoeveelheid beschikbare data in de maatschappij toe. Data zijn met de toenemende digitalisering overal om ons heen en zijn steeds gedetailleerder en real time. Denk daarbij aan social media, sensoren, smart devices en het gebruik van internet voor allerhande toepassingen. Burgers, bedrijven en overheden bewaren en gebruiken daarnaast, bewust of onbewust, steeds meer data.

Kansen en bedreigingen van data

Hoewel voorheen de kansen van data eindeloos leken, is de afgelopen jaren de roep om ethiek, privacybescherming en informatiebeveiliging steeds verder toegenomen. Ook binnen de overheid is steeds meer aandacht voor data en het vergroten van de toegankelijkheid van die data en ontstaan overheidsbrede initiatieven op dit gebied. Kansen zijn er zeker, maar zorgen en bedreigingen ook. Welke informatie is nog echt nodig, welke informatie is te vertrouwen en vooral: hoe staat het met de privacy van mijn eigen gegevens? Terechte zorgen. Want door de digitalisering nemen de risico's van cyber-criminaliteit en incidenten met data de komende jaren alleen maar toe. Tegelijkertijd is het

bewustzijn rond data, veiligheid en privacy de afgelopen jaren toegenomen. Met de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming hebben veel organisaties een kritische blik op de verzameling en uitwisseling van gegevens ontwikkeld en is er een dialoog ontstaan over het gebruik van gegevens.

Evaluatie CBS en peer review

Uit de externe evaluatie van de doelmatigheid, doeltreffendheid en onafhankelijkheid van het CBS in de periode 2016-2020 door extern onderzoeksbureau KWINK, blijkt dat het CBS doeltreffend is, de doelmatigheid zich positief heeft ontwikkeld en dat de interne governance van het CBS goed functioneert en voldoende waarborgen kent[1)]. KWINK adviseert de transparantie van het werkprogramma te vergroten, in het werkprogramma een overzicht op te nemen van niet-gehonoreerde statistieken en te verhelderen dat de statistieken die worden verricht als aanvullende statistische dienstverlening óók maatschappelijk relevant en niet minder belangrijk zijn. Tevens zijn er aanbevelingen gedaan op het terrein van de ontwikkeling van het kennismanagement, de IT-investeringen, en versterking van de driehoek eigenaar – opdrachtgever – CBS. Ook is er een aanbeveling over de vrije ruimte die nodig is om op eigen initiatief nieuwe statistieken te produceren, te innoveren én om statistieken te maken waarvoor niet een voor de hand liggende financier is of waarvoor publieke vragers onvoldoende koopkrachtig zijn.

In juli 2022 was het CBS onderwerp van een peer review vanuit het Europees Statistisch Systeem (ESS). De peer review is gericht op de mate waarin Nederland voldoet aan de Praktijkcode voor de Europese statistiek. Het resultaat was positief. Het peer review team concludeert dat het CBS een sterke focus heeft op kwaliteit, dat het CBS een actieve rol speelt in de internationale gemeenschap en ziet het CBS als pioniers in het verkennen en gebruiken van nieuwe methoden en databronnen. De aanbevelingen hebben betrekking op het statistisch proces (onder meer over een alomvattend metadatasysteem), de communicatie (onder meer ten aanzien van komende publicaties en de embargoregeling) en HR-zaken (onder meer over het introductieprogramma).[2)]

Het CBS neemt de aanbevelingen van de evaluatie en de peer review ter harte en heeft deze verwerkt in dit meerjarenprogramma. Het CBS is reeds acties gestart om aan de aanbevelingen invulling te geven.

1) Zie: Centraal Bureau voor de Statistiek Evaluatie 2016 - 2020.
2) Verwijzing naar rapport toevoegen zodra rapport gepubliceerd is.

Over het CBS

Missie en kernwaarden

Het CBS neemt in de eerder geschetste dynamische omgeving een unieke positie in. De missie van het CBS is het samenstellen en publiceren van betrouwbare en samenhangende statistische informatie die inspeelt op de behoefte van de samenleving. De kernwaarden van het CBS zijn daarvan afgeleid: betrouwbaar, objectief en maatschappijgericht. Die positie en missie zijn gestoeld op de wettelijke taak van het CBS: om onafhankelijk en objectief de samenleving met behulp van betrouwbare statistieken in kaart te brengen, daarover te rapporteren en dit efficiënt en betrouwbaar te organiseren.

De statistieken die het CBS maakt zijn een publiek goed; openbaarheid is dus een fundamenteel element van statistiek. Zoals ook de Europese praktijkcode voor de statistiek voorschrijft, maakt het CBS alle resultaten van zijn statistisch onderzoek actief openbaar op de website. Open Data worden via het open data kanaal van het CBS en interactief via Statline beschikbaar gesteld. In lijn met het actieplan Open op Orde investeert het CBS ook in de openbaarheid van zijn bestuurlijke informatie om zo tijdig te kunnen reageren op verzoeken van burgers en bedrijven.

Toegang tot data

Om het CBS in staat te stellen betrouwbare statistieken te maken en tegelijk de administratieve lasten voor burgers en bedrijven te verlagen, heeft het CBS bij wet toegang gekregen tot overheidsdata. Zodoende worden data die al door andere overheids-organisaties zijn vergaard, door het CBS hergebruikt en gecombineerd voor statistische doeleinden. Daarnaast verzamelt het CBS informatie via enquêtes bij bedrijven, instellingen en personen. Een complicatie is dat de maatschappelijke realiteit verandert en dat nieuwe databronnen die nodig zijn om de veranderingen te beschrijven, niet altijd voor het CBS toegankelijk zijn.

Onderzoek en innovatie

Innoveren is noodzakelijk om de doelen zoals beschreven in dit meerjaren-programma te bereiken, zowel door middel van (grootschalige) innovaties als incrementele verbeteringen. Deze innovaties en verbeteringen richten zich zowel op de actuele behoefte als de verdere toekomst. Ze hebben als doel waarde toe te voegen aan maatschappelijke dienstverlening van het CBS en daarmee aan de drie strategische doelen zoals deze in dit meerjarenprogramma zijn voorgesteld. Enkele voorbeelden daarvan zijn in kaders in dit meerjarenprogramma opgenomen.

Ze hebben als doel de innovatiecultuur binnen de organisatie, ondermeer door de ontwikkeling van medewerkers, het transparant communiceren over de innovaties waaraan wordt gewerkt en het actief samenwerken met andere partijen, zowel marktpartijen als onderwijsinstellingen. Daarmee kan het CBS zijn medewerkers nu en in de toekomst uitdagend werk blijven bieden.

In de planperiode zullen bijvoorbeeld innovaties en verbeteringen worden gedaan op het gebied van nieuwe methoden en technieken voor dataverzameling, de verwerking en analyse van data binnen onze statistische processen en het breed toegankelijk maken van onze output. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van technieken die de privacy blijvend waarborgen terwijl de hoeveelheid data groeit. Op het gebied van dataverzameling kunnen nieuwe waarneemmethoden gebruik maken van informatie uit slimme apparaten, zoals smartphones. Daarnaast vindt statistisch onderzoek plaats samen met onderwijsinstellingen naar ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld arbeidsmarkt, onderwijs en demografie. Gezien de langere looptijd van dit soort onderzoek zal niet alle meerwaarde al binnen de looptijd van dit meerjarenprogramma worden gerealiseerd.

Taakuitoefening van het CBS tussen publiek en markt

Sinds 1 juli 2020 zijn de Regeling werkzaamheden derden CBS en de Beleidsregel taakuitoefening CBS van toepassing op het CBS. Het CBS heeft veel werk gemaakt van de implementatie van de Regeling en de Beleidsregel in de organisatie en is ook in de komende planperiode gecommitteerd aan de naleving ervan. De naleving van de Regeling en de Beleidsregel maakt dan ook integraal onderdeel uit van de strategische doelen zoals verwoord in dit meerjarenprogramma. Het CBS focust zich op zijn publieke kerntaak om ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap van overheidswege statistisch onderzoek te verrichten en het resultaat daarvan openbaar te maken. Daarom toetst het CBS alle verzoeken van derden (private partijen) voor het uitvoeren van werkzaamheden kritisch en voert deze niet uit, tenzij de Regeling daarvoor een grondslag biedt. Bij verzoeken van overheidspartijen registreert het CBS de overwegingen om het werk door het CBS uit te laten voeren en wijst overheidspartijen actief op de mogelijkheid de werkzaamheden door een private dienstverlener te laten uitvoeren. Het CBS onthoudt zich van het uit eigen beweging benaderen van partijen om statistische dienstverlening aan te bieden en dingt niet mee naar opdrachten waarvoor een aanbestedingsprocedure in gang is gezet. Wel is het CBS actief datapartner van de overheid en mag het een overheidspartij benaderen indien zwaarwegende publieke belangen dat vereisen. Het CBS past de integrale kostprijs toe.

Een mededingingsspecialist in de organisatie adviseert de directeur-generaal op onafhankelijke wijze over de toepassing van de regels. De Raad van Advies, aangevuld met een extra lid met kennis op het gebied van het mededingingsrecht, neemt de naleving als vast punt in de agenda op. Marktpartijen kunnen zich wenden tot een onafhankelijke, externe klachtencommissie met klachten over de gedragingen van het CBS ten aanzien van deze regels. Naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie die het ministerie van Economische Zaken en Klimaat door een externe partij zal laten uitvoeren, bekijkt het CBS in hoeverre de implementatie van de regels herijking behoeft.

Financiële randvoorwaarden

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verstrekt het basisbudget voor het uitvoeren van de wettelijke taken van het CBS (zie verder hoofdstuk Financiën). Dit meerjarenprogramma beschrijft op hoofdlijnen welke werkzaamheden het CBS zal uitvoeren. Deze werkzaamheden geven invulling aan de wettelijke taken van het CBS en passen binnen de financiële en organisatorische randvoorwaarden.

Strategisch doel 1: Maatschappelijke opgaven centraal

Flexibiliteit vergroten

De wereld om ons heen is complexer geworden. Ontwikkelingen gaan snel en zijn soms onvoorspelbaar. Voorbeelden zijn de COVID-19-pandemie, stijgende energieprijzen, de oorlog in Oekraïne en de tekorten op de arbeidsmarkt. Vaak ontstaat dan een onverwachte, acute behoefte aan statistische informatie. Het CBS wil daar met betrouwbare, objectieve informatie op inspelen en het inzicht bieden waar overheid en samenleving naar vragen. Dat vereist een grote mate van flexibiliteit. De maatschappelijke opgaven waar Nederland mee te maken heeft en krijgt, vragen om samenhangende, domeinoverstijgende informatie. Het CBS voert zijn publieke taak uit met als doel betrouwbare en objectieve, feitelijke informatie te verstrekken over actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Het CBS zet zijn bestuurlijke en innovatiekracht in om via statistiek en het beschikbaar stellen van data een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk debat. Onze data kunnen een fundament bieden voor beleid op deze terreinen.

Het CBS voert op verzoek van overheden (veelal meerjarig) statistisch onderzoek uit. Deze statistieken worden deels bekostigd via de basisfinanciering van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en deels rechtstreeks door belanghebbende overheden. Al deze statistieken zijn integraal onderdeel van het werkprogramma van het CBS en verschillen niet in maatschappelijke waarde. Eisen aan de kwaliteit en voorwaarden rond publicatie zijn eenduidig en niet afhankelijk van de wijze van financiering. Voor het wel of niet honoreren van verzoeken is het belang van de informatie bepalend, de financiële opbrengst is voor het CBS nooit een drijfveer. Het CBS streeft naar brede meerjarig gefinancierde statistiekprogramma's voor overheden met daarbinnen ruimte voor relevante ad hoc vragen. Het CBS blijft terughoudend ten opzichte van verzoeken buiten dergelijke programma's die ook door marktpartijen kunnen worden uitgevoerd. Verzoeken van derden laat het CBS zoveel mogelijk over aan de markt.

Samen met anderen

In de planperiode voert het CBS uiteraard zijn reguliere werkprogramma uit. Dat bestaat uit statistisch onderzoek voor de Europese Unie en de (rijks)overheid, dat met vaste regelmaat wordt samengesteld en gepubliceerd. Het katern werkprogramma in dit meerjaren-programma geeft een uitputtend overzicht van het reguliere werkprogramma. Op basis van de externe consultatie die is uitgevoerd om de behoefte aan statistische informatie in kaart te brengen, legt het CBS in de komende planperiode de focus op grote maatschappelijke opgaven. Het CBS zoekt actief de samenwerking met andere partijen om in de informatie-behoefte van deze opgaven te voorzien. De inhoudelijke opgaven staan daarbij centraal en zijn leidend. Vervolgens moet de benodigde financiering worden gevonden. Eventuele ontwikkelkosten mogen, wat het CBS betreft, geen belemmering zijn voor de totstand-koming van de informatie.

Single point of information

Om maatschappelijke opgaven effectief en efficiënt het hoofd te bieden is goede feitelijke informatie onontbeerlijk: het brengt problematiek specifiek in beeld en vormt een middel om maatregelen en middelen gericht in te zetten. Het CBS streeft naar het creëren van een 'single point of information' voor diverse opgaven: samen met kennispartners. Daarmee bedoelt het CBS een eenduidige set met kerncijfers voor beleid. Een voorbeeld is de Staat van Volksgezondheid en Zorg. Het CBS heeft veel statistische informatie en kan op verzoek ook nadere informatie samenstellen. Daarmee is de informatiepuzzel niet compleet. Andere organisaties kunnen ook andersoortige waardevolle informatie hebben die nodig is voor een dergelijk 'single point of information'.

Verschillende stappen zijn nodig om een goed en samenhangend beeld te verkrijgen, te beginnen met het in kaart brengen van de benodigde informatie. Samen met verantwoordelijke beleidsdepartementen en kennispartners brengt het CBS eerst in beeld welke informatie nodig is om een gezamenlijk 'single point of information' te creëren rondom de genoemde maatschappelijke opgaven. Op basis daarvan bekijkt het CBS welke informatie al aanwezig is, bij het CBS of bij kennispartners, en welke partijen welke informatie kunnen samenstellen. Uit deze analyse volgt wat additioneel nodig is, aan bronnen, partners en financiële middelen. Het CBS gaat partnerschappen aan om gezamenlijk in de totale behoefte aan feitelijke informatie van een maatschappelijke opgave te voorzien. Daarbij borduurt het CBS voort op reeds ingezette initiatieven zoals de Data Alliantie Strafrechtketen en de Woonopgave. Verschillende bronnen moeten worden ontsloten, data dienen veilig te worden gecombineerd en verwerkt tot statistische uitkomsten. Het CBS wil zijn kennis van data, data-opslag, -verwerking en –beveiliging en standaarden inzetten in dergelijke samenwerkingen en kan daarbij, in overleg met partijen, een coördinerende rol vervullen.

Focus op opgaven

Voorzien in de behoefte aan samenhangende statistische informatie die inzicht biedt in maatschappelijke opgaven vormt het eerste strategische doel. Daarvoor ontwikkelt het CBS nieuwe informatie en presenteert het bestaande informatie meer in samenhang. Op basis van de externe consultatie kiest het CBS binnen dit strategische doel om de aandacht en bestuurlijke- en innovatiekracht in eerste instantie in te zetten op deze opgaven:

Wonen

De beschikbaarheid van een geschikte woning is een primaire levensbehoefte die steeds vaker onder druk staat. Nederland kampt al langere tijd met een tekort aan (betaalbare) woningen. Prijzen zijn sterk gestegen en het aanbod is klein, zodat starters en huishoudens met een bescheiden inkomen nauwelijks in staat zijn een geschikte woning te vinden. Het thema wonen is divers en complex en wordt vaak opgeknipt in kleinere segmenten om het behapbaar te houden. Het samenspel tussen de markten koop, sociale en private huur en thema's als betaalbaarheid, bouwen, krimp- en groeiregio's, verduurzaming en gentrificatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het CBS stelt zich de ambitie om statistische kerninformatie beschikbaar te stellen.

Woonbase

Op verzoek van het ministerie van BZK is door het CBS een project gestart om een zo compleet en recent mogelijke database te ontwikkelen op basis van beschikbare registers en andere gegevensbronnen, namelijk Woonbase. Een basisversie hiervan is inmiddels beschikbaar voor gebruikers. De Woonbase wordt in de komende jaren verder doorontwikkeld. De Woonbase van de toekomst is een plek waarbinnen data over de woonsituatie aan elkaar gerelateerd kunnen worden. Daarbij wordt ook gekeken naar de beste strategie om thema's zo volledig mogelijk en in samenhang in kaart te brengen. Tevens is er aandacht voor optimalisatie van de verdere ontsluiting van de Woonbase.

Klimaat en duurzaamheid

Klimaatverandering en de transitie naar een duurzame energiehuishouding vormen één van de grootste uitdagingen van de huidige generatie. Het CBS is actief betrokken bij de European Green Deal. De European Green Deal voorziet in een solide basis om thema's als energietransitie en -verbruik, biodiversiteit, stikstof, grondgebruik, verzuring, circulaire economie, de brede welvaart en de sustainable development goals in samenhang te bezien. Het volgen van de energietransitie met betrouwbare, objectieve, statistische informatie kan bijdragen aan een goed beeld van de opgave.

Digitalisering, kennis en economie

Innovatie en digitalisering maakt productie en dienstverlening, communicatie en maatschappelijke processen anders. Vaak is dat eenvoudiger, sneller, goedkoper, makkelijker of beter, maar soms ook ingewikkelder of problematischer: bedrijven moeten hun verdienmodel opnieuw uitvinden, markten worden opgeschud door nieuwe typen spelers en wereldwijd actieve digitale platforms met een machtspositie kunnen de concurrentiemogelijkheden van bedrijven belemmeren. Dit alles heeft veel invloed op de economie. Om beleidsvragen op de juiste wijze te kunnen beantwoorden is onder meer kennis nodig over innovatieactiviteiten, Research & Development, intellectuele eigendomsrechten, connectiviteit, platformeconomie, internethandel, ICT-gebruik en -investeringen, aanbod-gebruik/input-output van digitale producten en diensten, waarde van data, en cybersecurity.

Globalisering & waardeketens

Door de voortschrijdende internationalisering van de productie van goederen en diensten raken nationale economieën steeds meer met elkaar verweven. Dat geldt zeker voor een open economie als de Nederlandse. Kenmerkend voor het proces van economische globalisering zijn de groeiende internationale handel, buitenlandse directe investeringen

en de toegenomen betekenis van multinationals. Een andere kant van de medaille is dat globalisering leidt tot afhankelijkheden: de invloed op kwaliteit en leveringszekerheid van diensten en goederen, zoals grondstoffen, is kleiner dan bij productie dicht bij huis.

Ongelijkheid & armoede

Ongelijkheid heeft verschillende oorzaken, zoals het opleidingsniveau en de woon- en werksituatie. Ook de sociaal-economische positie bepaalt voor een groot deel de mate van ongelijkheid tussen groepen en de kansen die je krijgt om volwaardig te participeren. Armoede in het bijzonder is een belemmering voor participatie. De hoge inflatie, onder meer veroorzaakt door de sterk gestegen energieprijzen, vergroot het risico op armoede. Niet of onvoldoende kunnen participeren veroorzaakt kansenongelijkheid en een risico op armoede. De maatschappelijke en sociale impact hiervan is groot. Goed inzicht in deze maatschappelijke fenomenen en ontwikkelingen hierin vraagt om een statistische beschrijving waarbij ook de relaties tussen ongelijkheid, armoede en maatschappelijke participatie worden meegenomen.

Demografische ontwikkeling

De bevolking van Nederland is aan verandering onderhevig. Thema's als vergrijzing, migratie en gezondheid kenmerken verschillen in bevolkingssamenstelling. Toenemende druk op voorzieningen door een sterk groeiende bevolking in een regio worden afgewisseld met krimp in een andere regio. Demografische ontwikkelingen zijn van directe invloed op de andere thema's uit dit meerjarenprogramma.

Veiligheid & ondermijnende criminaliteit

Misdaad en gevoelens van (on)veiligheid zijn van invloed op de kwaliteit van leven en hebben impact op diverse aspecten in ons dagelijkse bestaan. Het versterken van de veiligheid is dan ook één van grote opgaven waar ons land zich voor gesteld ziet. Ondermijnende criminaliteit, waarbij criminelen gebruik maken van legale bedrijven, dienstverleners en burgers, is een maatschappelijk probleem. Deze vorm van misdaad ondermijnt onze rechtstaat en heeft effecten op de samenleving. Het CBS wil bij deze opgave een rol spelen door nog meer data beschikbaar te stellen over diverse facetten van het veiligheidsdomein.

Pandemische paraatheid

De coronacrisis heeft aangetoond dat de beschikbaarheid van actuele betrouwbare informatie in een dergelijke gezondheidscrisis onmisbaar is om de overheid in staat te stellen slagvaardig te handelen. Het is daarom van belang dat toegang tot data geregeld is en het CBS zijn wendbaarheid vergroot zodat het CBS in staat is snel relevante informatie te leveren in een crisissituatie. Ook is aandacht nodig voor het goed en veilig uitwisselen van data met partners en het binnen de geldende kaders optimaal faciliteren van onderzoek door anderen.

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt blijft voortdurend in beweging. Zo wisselen werkloosheid en tekorten in beroepsgroepen elkaar af, is er sprake van toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt en leidt verdere vergrijzing tot een afnemend arbeidsaanbod. Op dit moment zijn er grote tekorten op de arbeidsmarkt, met duidelijke economische effecten. Tegelijkertijd bieden nieuwe groepen zich aan op de arbeidsmarkt via bijvoorbeeld arbeidsmigratie. Nieuwe vormen van arbeid en dienstverlening zorgen voor het verschijnen en het gelijktijdig verdwijnen van beroepsgroepen en daarmee de noodzaak om continu te blijven leren.

De focus op bovenstaande opgaven is uitdrukkelijk bedoeld als uitgangspunt voor de beginjaren van de planperiode. De afgelopen planperiode heeft meer dan ooit geleerd dat wendbaarheid nodig is. In de jaarplannen zal het CBS beschrijven welke concrete doelen het CBS dat jaar ten aanzien van de opgaven nastreeft. De actuele maatschappelijke behoefte kan er ook toe leiden dat het CBS een nieuwe opgave prioriteert en de inspanningen op een op dat moment minder urgente opgave temporiseert. Strategisch doel 3 in dit meerjarenprogramma is erop gericht om via investeringen in IT en vernieuwing van processen de flexibiliteit van het CBS te vergroten en zo nog beter in te kunnen spelen op actualiteit en nieuwe maatschappelijke opgaven.

Als onderdeel van strategisch doel 1 formuleert het CBS de prioriteit om binnen de maatschappelijke opgaven meer uitsplitsingen te maken. Het CBS heeft de ambitie meer regionale vertalingen van statistiek te maken, zodat ook decentrale overheden kunnen beschikken over kerncijfers van overheidsbeleid op hun terrein. Ook aandacht voor grensoverschrijdende vraagstukken hoort daarbij. Beschikbaarheid van regionale en grensoverschrijdende statistieken draagt bij aan een hogere kwaliteit van besluitvorming en uitvoering, die gezien de decentralisatie in toenemende mate op lokaal en regionaal niveau gestalte moet krijgen. Ook werkt het CBS aan verbeteren van de vindbaarheid, toegankelijkheid en interpreteerbaarheid van de regionale en grensoverschrijdende statistieken.

Strategisch doel 2: Toegang tot data vergroten

Data beter beschikbaar maken en benutten

De kracht van data voor beleidsvorming, monitoring en uitvoering wordt steeds breder onderkend. Het CBS gaat de toegang tot en ontsluiting van zijn data verbeteren en andere overheidsorganisaties met zijn kennis en ervaring ondersteunen in het verantwoord gebruik van data. Daarmee vergroot het CBS de maatschappelijke meerwaarde van de data.

Het CBS heeft binnen dit strategische doel de volgende ambities geformuleerd:

1. Toegankelijkheid en gebruik van (micro)data vergroten

Het CBS beschikt over een schat aan data, verkregen van bedrijven, burgers, overheden en andere organisaties. De informatie die het CBS op basis daarvan samenstelt, beschouwt het CBS als publiek goed. Om ervoor te zorgen dat deze informatie nog meer en beter kan worden gebruikt, onder meer in het tegengaan van desinformatie, investeert het CBS in de planperiode in het verbeteren van de toegankelijkheid van de data.

In de eerste plaats verbetert het CBS de vindbaarheid van informatie via de website. Voor zoveel mogelijk onderwerpen ontwerpt het CBS dashboards. In de planperiode vernieuwt het CBS in overleg met gebruikers StatLine, de online database van het CBS, om de informatie makkelijker vindbaar en beter bruikbaar te maken. Daarnaast besteedt het CBS aandacht aan de toegankelijkheid van informatie over de werkwijze van het CBS, zoals methodebeschrijvingen, maatregelen op het gebied van de privacy en gegevens-bescherming en publicatieplanningen om transparanter te zijn over de wijze waarop statistieken worden gemaakt en welke waarborgen het CBS biedt.

Steeds meer partijen maken gebruik van de open data die het CBS ontsluit; gebruikers doen daarom een stijgend beroep op ondersteuning. Het CBS ontsluit ook open data van andere overheidspartijen. Dat vraagt eveneens aandacht en tijd. Het CBS vergroot daarom de komende tijd de dienstverlening voor de open data diensten. Daarnaast constateert het CBS dat er ook veel waardevolle data bij andere organisaties aanwezig zijn die (nog) niet altijd openbaar toegankelijk wordt gemaakt. Het CBS wil zijn kennis en ervaring graag inzetten bij intiatieven om zoveel mogelijk overheidsdata als open data beschikbaar te maken.

De toegang tot beveiligde microdata van het CBS voorziet in een belangrijke behoefte van onderzoekers en draagt bij aan een grotere maatschappelijke benutting van de data van het CBS. Het gebruik van deze voorziening is de afgelopen jaren fors gestegen en brengt nieuwe wensen en uitdagingen met zich mee. Gebruikers hebben behoefte aan betere dienstverlening dan het CBS nu biedt. Het CBS heeft aandacht voor de ervaren belemmeringen bij het gebruik van de beveiligde microdata en gaat in de komende jaren investeringen doen om de dienstverlening te verhogen zonder op het huidige beveiligings-niveau in te boeten. Een bekende belemmering, vooral voor minder kapitaalkrachtige organisaties, zijn de kosten. Het CBS beschouwt de toegang tot microdata als publieke voorziening waarvan de toegankelijkheid niet door hoge kosten belemmerd zou mogen

worden. Op dit moment vinden er, op beperkte schaal, ook verstrekkingen van beveiligde microdatabestanden plaats. Dit geeft meer veiligheidsrisico's dan het werken via toegang op afstand. Om verstrekking van microdatabestanden zoveel mogelijk te beperken, investeert het CBS in het vergroten van de gebruiksvriendelijkheid en de functionaliteit van de remote-access voorziening. Het CBS ambieert om aan het einde van de planperiode de verstrekking van microdatabestanden afgebouwd te hebben, waarbij de toegang tot deze microdata voor gebruikers op een gelijkwaardig niveau gehandhaafd moet blijven. In alle gevallen geldt dat het CBS de informatiebeveiliging en privacybescherming waarborgt.

Vehicle Emission Shipment Data Interface (VESDI)

Met het lopende innovatieproject Vehicle Emission Shipment Data Interface (VESDI) heeft het CBS een samenwerking gerealiseerd met Stichting Uniform Transport Code, een infrastructuur om elektronisch de basisgegevens van transport te verzamelen en aan te leveren aan het CBS. De voordelen zijn meervoudig: van betere data voor statistiek en beleid tot het verbeteren van data delen in logistiek door inzet van open IT-standaarden. Het project past de principes van de Basis Data Infrastructuur toe die het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ontwikkelt. Naast betere inputdata is ook een VESDI output platform gerealiseerd en is een laagdrempelig proces vastgesteld zodat overheidspartijen snel relevante gegevens bij het CBS kunnen ophalen. Het CBS zal samen met de gebruikers gedurende de planperiode het platform verder doorontwikkelen en uitbouwen, zodat het steeds beter gaat aansluiten bij de informatiebehoefte aangaande (met name) duurzaamheidsvraagstukken in de Nederlandse steden.

2. Stimuleren en faciliteren van het werken met data

Het CBS heeft veel kennis van data en van wat nodig is om die verantwoord te gebruiken. Denk hierbij aan: opslaan, verwerken en ontsluiten van data, datakoppeling, informatiebeveiliging en privacybescherming. Ook op het gebied van metadata (informatie over de inhoud van een databestand, zoals een beschrijving van de variabelen) en standaarden (definities van variabelen, classificaties, kwaliteitsbeschrijvingen, bestandsformaten etc.) heeft het CBS veel ervaring en expertise. Die kennis stelt het CBS op verzoek graag beschikbaar aan overheden en de wetenschappelijke gemeenschap.

Het CBS wil overheidsorganisaties en de wetenschappelijke gemeenschap met zijn kennis en ervaring ondersteunen in het werken met data, waarbij het CBS een adviserende en faciliterende rol heeft. Het gaat hierbij in toenemende mate om de inbreng van kennis vanuit het CBS en steeds minder vaak om statistische producten. Het CBS doet dit door het verbeteren van de toegang tot de CBS-data en de eigen dienstverlening rond advisering, het opleiden van mensen en het participeren in brede werkgroepen. Zodoende draagt het CBS bij aan overheidsbrede programma's, zoals de interbestuurlijke datastrategie. In deze interbestuurlijke datastrategie willen ministeries, uitvoeringsorganisaties en koepels van medeoverheden kansen schetsen over hoe de overheid maatschappelijke opgaven met

data op een effectieve manier aan kan pakken. Hierbij is er specifieke aandacht voor jurisprudentie, techniek en voor wat maatschappelijk en ethisch wenselijk is.

Overheidsorganisaties en wetenschappelijke instellingen kijken naar het CBS voor hulp bij het ontsluiten van data waarover deze organisaties beschikken. Deze wens is ook in de externe consultatie expliciet naar voren gekomen. Het CBS heeft immers de kennis en infrastructuur om dat op een veilige manier te doen. Op verzoek van overheden kan het CBS data ontsluiten voor statistische doeleinden voor deze overheden, ook wanneer het CBS deze data niet zelf nodig heeft voor het eigen statistisch programma. Dit is in lijn met de wettelijke taak van het CBS om de statistiekvoorziening vanuit de overheid en de juistheid en volledigheid van de statistieken te bevorderen. Daarmee komt het CBS tegemoet aan een vaak geuite wens en levert het een bijdrage aan verantwoord datagebruik.

Bij al deze activiteiten geldt dat data alleen voor statistisch of wetenschappelijk onderzoek mogen worden gebruikt. Te allen tijde moet worden voorkomen dat uitkomsten herleidbaar zijn tot individuele personen, instellingen of bedrijven. Datagebruik voor beslissingen op individueel niveau, bijvoorbeeld voor toezicht, handhaving of opsporing, is nooit toegestaan.

Metadata vormen voor interne en externe gebruikers een belangrijke sleutel tot betere vindbaarheid en bruikbaarheid van, zowel statistische data als microdata. Daarom ontwikkelt het CBS hiervoor een (geharmoniseerde) metadata database die als standaard gebruikt zal worden voor alle data die het CBS verwerkt. Zo kan CBS-data beter gebruikt worden en vergroten we op die manier de toegang tot onze data.

Standaarden zijn essentieel voor correct gebruik en interpretatie van data. Data kunnen alleen worden gecombineerd en geïnterpreteerd wanneer duidelijk is op welke groepen en welke verschijnselen de data betrekking hebben, hoe variabelen zijn gedefinieerd, welke kwaliteit de data hebben, hoe data zijn verwerkt etc. Het CBS staat op het gebied van standaarden, metadata, classifacties, kwaliteitsbeschrijvingen en dergelijke nationaal en internationaal hoog aangeschreven. Het CBS zet zich dan ook actief in om standaarden en het gebruik daarvan binnen de overheid te stimuleren en overheden hulp bieden bij het ontwikkelen en implementeren van standaarden.

3. Toegang tot noodzakelijke private databronnen verkrijgen

Om de veranderingen in de maatschappij te kunnen beschrijven, tegemoet te komen aan wensen ten aanzien van statistische informatie en daarbij de regeldruk te beperken, is het CBS steeds op zoek naar nieuwe databronnen. In toenemende mate zijn databronnen die daarvoor nodig zijn alleen beschikbaar bij private partijen. Het CBS heeft bij wet kosteloos toegang tot alle overheidsregistraties. Dat geldt echter niet voor databronnen van private partijen.

Het CBS is daarom voor informatie die nodig is voor de uitvoering van zijn wettelijke taak afhankelijk van de vrijwillige verstrekking door private partijen. Deze situatie biedt onvoldoende waarborgen voor de volledigheid van de informatie en de kwaliteit en continuïteit van de statistieken. Aanvullende regelgeving kan alle partijen duidelijkheid bieden over de noodzakelijkheid van deze gegevensverstrekking. Dit houdt niet in dat het CBS ongelimiteerd toegang zou willen verkrijgen tot data van private bronhouders; het gaat uitsluitend om de informatie die nodig is voor de productie van statistieken. Het gaat hierbij op dit moment onder andere om OV-data, data van slimme meters, test- en vaccinatiedata met betrekking tot COVID-19, data over energiecontracten en data over mobile telefonie. In landen om ons heen zijn de ontwikkelingen deels al verder dan in ons land; hier past waakzaamheid dat het CBS niet achter gaat lopen.

In veel gevallen kan worden volstaan met datasets op het niveau van groepen. De betreffende bronhouder kan die op aangeven van en met hulp van het CBS samenstellen, zodat alleen die informatie wordt verstrekt. Dit is om verschillende redenen te preferen. Het uitgangspunt van dataminimalisatie betekent dat niet meer data worden verstrekt dan nodig is. Bovendien zijn risico's op het gebied van privacy gering wanneer informatie niet op individueel niveau wordt verstrekt.

Ov-chipkaartdata

In overleg met de spoorvervoerders werkt het CBS aan het verzamelen en ontsluiten van informatie over reizigers in het openbaar vervoer op basis van ov-chipkaartdata. De vervoerders zullen de benodigde data verstrekken voor het samenstellen van Europese statistieken over het personenvervoer per spoor, geharmoniseerde indexcijfers van de consumptieprijzen (HICP) en indexcijfers van dienstenprijzen (DPI). Gedurende de planperiode wordt, samen met anderen, de ontwikkeling van een methode en het inrichten van het productieproces voor de genoemde statistieken voortgezet. In de planperiode kunnen ook nieuwe mogelijkheden beschikbaar komen om reizen te boeken en te betalen, bijvoorbeeld met de mobiele telefoon of de bankpas. Het CBS houdt bij deze ontwikkelingen de privacyaspecten goed in het oog. Bij het bepalen van de precieze databehoefte worden de principes van dataminimalisatie, doelbinding en proportionaliteit toegepast.

4. Ethisch omgaan met datavraagstukken

Het CBS draagt statistische informatie aan over maatschappelijk relevante thema's. Daarbij past ook ethisch besef: niet alles wat het CBS mag en kan, is ook vanuit ethisch perpectief gewenst. Het CBS beschikt over een ethische comissie die adviseert over ethische vraagstukken.

Steeds vaker ziet het CBS dat verzoeken tot gebruik van data of het maken van statistiek ethische vragen oproepen. De ethische commissie maakt de afweging of de maatschappelijke baten van een onderzoek opwegen tegen de lasten. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om vragen als: wat is het effect van bepaalde informatie voor (kwetsbare) groepen in de samenleving, kunnen verantwoorde conclusies verbonden worden aan de verwachte uitkomsten van een onderzoek, wat betekent de wijze van dataverzameling voor de (emotionele) belasting van respondenten en hoe verhoudt dit alles zich tot de maatschappelijke waarde van onderzoeksuitkomsten? Het CBS ziet het belang van data-ethiek in de planperiode verder toenemen. Het CBS geeft zich rekenschap van de ethische aspecten van een onderzoek en kan om ethische redenen besluiten een onderzoek niet uit te voeren.

De toenemende behoefte aan informatie kan leiden tot de neiging om ongericht data te verzamelen en te experimenteren. Dat is echter niet toegestaan. Voor het CBS staat altijd het doel voorop een duidelijke maatschappelijke behoefte aan informatie. Dan kan gericht op zoek worden gegaan naar databronnen die nodig zijn om in de behoefte te voorzien. Voor innovatieve toepassingen is enige experimenteerruimte nodig, juist om binnen afzienbare termijn duidelijkheid te kunnen bieden met welk doel data zullen worden verzameld. Het CBS verzamelt dus nooit ongelimiteerd en ongericht data.

Strategisch doel 3: Behoud van hoge kwaliteit

Het CBS heeft als statistisch bureau van Nederland wereldwijd een goede naam opgebouwd als het gaat om standaarden en de kwaliteit van de statistiek.[1)] In een tijd waarin getwijfeld wordt aan feiten en cijfers vaak ter discussie staan, is de kwalitatief hoogwaardige informatie van het CBS essentieel om het publieke debat goed te kunnen voeren. Het CBS streeft daarom naar het behoud en waar mogelijk verder verhogen van de kwaliteit van statistiek om zijn goede naam als leverancier van betrouwbare feitelijke informatie recht te doen en kwalitatief hoogstaand onderzoek mogelijk te blijven maken. Dit is het derde strategische doel voor de planperiode.

Kwaliteit staat overigens niet gelijk aan nauwkeurigheid. In sommige gevallen is een actueel cijfer voor gebruikers belangrijk om snel te kunnen reageren en kan een minder nauwkeurig cijfer voldoen; in andere gevallen heeft de nauwkeurigheid de nadruk. Dat vraagt van het CBS om cijfers te produceren die optimaal toepasbaar zijn en dus in staat te zijn om tegemoet te komen aan dergelijke verschillende behoeften. Het CBS wil meer inzicht bieden in de verschillende kwaliteitsaspecten zodat de gebruiker daarmee rekening kan houden bij de toepassing van de informatie.

Om de hoge kwaliteit van onze statistieken te kunnen behouden en in te kunnen spelen op alle maatschappelijke en technologische ontwikkelingen, investeert het CBS in personeel, IT en processen, en zijn gerichte innovaties nodig.

Binnen dit strategische doel heeft het CBS dan ook de volgende ambities:

1. Investeren in hoogwaardig personeel

Flexibiliteit en wendbaarheid van de organisatie zijn nodig om onze organisatiedoelen te bereiken, een aantrekkelijke werkgever te blijven en om het eigen personeel in staat te stellen zich te ontwikkelen. Daarom investeert het CBS in de planperiode flink in de ontwikkeling van het eigen personeel zodat medewerkers op hun kwaliteiten worden ingezet. Deze organisatieontwikkeling kent een aantal elementen:

De beste mensen in huis hebben en houden

In de evaluatie van het CBS is geconstateerd dat het CBS zich meer en meer tot kennisinstituut ontwikkelt. Het CBS wil die reputatie van kennisinstituut met een hoge kwaliteitsstandaard graag verder uitbouwen. Om in de toekomst een topprestatie te kunnen blijven leveren, wil het CBS de beste mensen in huis hebben en houden, rekening houdend met de veranderende vragen in de maatschappij. Met het vertrek van collega's en de vergrijzing is een continue en gerichte inspanning nodig om ons te profileren op de arbeidsmarkt en experts te boeien en te binden. Daarvoor is het nodig dat het CBS een aantrekkelijke werkgever blijft. Met een adequate beloning, maar zeker ook goede secundaire voorwaarden, een prettige werkomgeving, open sfeer, een cultuur waar

1) Verwijzing / citaat uit peer review rapport opnemen

persoonlijke en vakinhoudelijke ontwikkeling wordt gestimuleerd en ruimte voor een goede werk-privé balans. Duidelijke loopbaanpaden bieden handvatten voor de ontwikkeling van medewerkers.

Traineeprogramma

Het CBS start een eigen traineeprogramma. Talentvolle toetreders tot de arbeidsmarkt krijgen zo de kans om kennis te maken met het CBS, werkervaring op te doen bij een maatschappelijk relevant kennisinstituut en zich te ontwikkelen.

De personeelssamenstelling een afspiegeling laten zijn van de samenleving

Het CBS staat midden in de samenleving en draagt op een transparante en onbevooroordeelde manier bij aan meer kennis en begrip van relevante maatschappelijke thema's. Om statistieken verder te verbeteren wil het CBS als organisatie een afspiegeling zijn van de samenleving. Het CBS streeft daarom naar diversiteit in de personeelssamenstelling. De overtuiging dat diversiteit de samenwerking versterkt, is richtinggevend bij de werving van nieuwe medewerkers.

Ieders talent ontwikkelen in een lerende organisatie

De speerpunten vragen om een omgeving waar alle collega's van het CBS ertoe doen en het beste uit zichzelf kunnen halen. De organisatie daagt zichzelf continu uit om zich te verbeteren door een lerende organisatiecultuur. Ons management is daarbij talentgedreven en werkt ontwikkelingsgericht: medewerkers worden gemotiveerd in hun werk, krijgen opbouwende feedback en worden gecoacht daar waar nodig. De organisatie traint en ontwikkelt alle lagen van management continu.

Samenwerken en flexibel zijn

Het CBS richt de blik naar buiten, zodat we goed en, indien nodig, snel kunnen inspelen op veranderende vragen uit de maatschappij. Vraagstukken worden steeds complexer en integraler en vaak zijn meerdere statistieken en expertisegebieden betrokken. Dat betekent dat interne specialistische capaciteit steeds meer ingezet moet kunnen worden in teams en dat multidisciplinair samenwerken belangrijk wordt.

Dit vraagt om een flexibeler inzet van onze medewerkers. Medewerkers zullen worden uitgedaagd mee te groeien met de technische en vakmatige ontwikkelingen zodat zij breder inzetbaar zijn. Mobiliteit en doorgroei zullen nog meer worden gestimuleerd. Voor nieuwe medewerkers wordt het uitgangspunt dat ze na drie jaar de overstap maken naar een andere divisie. De organisatie zal daarbij aandacht hebben voor frictieverliezen in de productie.

Doorontwikkeling CBS Academy

De CBS Academy heeft zich de afgelopen periode ontwikkeld tot een volwaardig intern opleidingscentrum van het CBS. De CBS Academy zet deze ontwikkeling door en ondersteunt medewerkers om het vakmanschap op peil te houden, maar ook om persoonlijke vaardigheden verder te ontwikkelen. Het CBS richt zich meer dan voorheen op zijn rol en taak om de overheid te helpen de toegankelijkheid van data te vergroten en ontwikkelt trainingen en opleidingen op het gebied van het gebruik van data en statistiek

voor onze partners bij de overheid. In lijn met de aanbeveling uit de evaluatie van het CBS zoekt de CBS Academy dan ook de samenwerking met andere opleidingsinstituten van overheidspartners, zoals de Rijksacademie voor Financiën, Economie en Bedrijfsvoering.[2)]

2. Investeren in IT en in processen

IT: basis op orde houden

Het CBS is een IT-intensieve organisatie en staat net als veel andere overheidsorganisaties voor een flinke opgave om de basis op orde te houden. Een veilige IT-werkomgeving is een eerste vereiste voor het CBS. Bedrijven en burgers staan veel, vaak ook privacy- en bedrijfsgevoelige, informatie af, in het vertrouwen dat die bij het CBS in goede handen is. Als dat vertrouwen zou worden geschaad, bijvoorbeeld door een beveiligingslek, zullen bedrijven en burgers niet langer hun data willen leveren en kan het CBS zijn wettelijke taak niet meer uitvoeren. Een uiterst belangrijke ontwikkeling is dan ook de sterke toename van cyberdreigingen. Om deze dreigingen het hoofd te kunnen blijven bieden moet het CBS zijn informatiebeveiliging continu naar een hoger niveau brengen. Dit betekent dat de organisatie op dit onderdeel flink zal worden versterkt.

De veranderende gebruikerswensen en ambities van het CBS om de hoge kwaliteit te behouden leiden daarnaast tot een toenemende complexiteit van de eigen IT-omgeving. De organisatie vraagt om meer en geavanceerdere software, verschillende IT-omgevingen voor verschillende soorten werkzaamheden en aanpassing van de technische infrastructuur voor het gebruik van veilige clouddiensten.

De toename van de hoeveelheid data vergt daarnaast uitbreiding van opslagcapaciteit, het beheer daarvan en uitwijkmogelijkheden die nodig zijn om de meest essentiële diensten in het geval van een calamiteit voldoende snel weer op orde te hebben. Daarnaast zijn extra middelen nodig voor het beheer van standaardsoftware en veiligheidsmaatregelen.

Voor de beheersing van ontwikkel- en beheerkosten is het CBS gestart met de migratie naar een standaardapplicatieplatform. Het ter beschikking stellen van een moderne, beheerste en veilige omgeving voor applicatieontwikkeling en verdere opleiding en kennisdeling van moderne best practices op dat gebied, draagt bij aan de verdere professionalisering van de IT-organisatie van het CBS op het gebied van softwareontwikkeling.

Dit alles vergt structureel hogere IT-uitgaven. In de planperiode kan het CBS dan ook fors in de IT investeren, mede dankzij extra financiële middelen die het ministerie van Economische Zaken en Klimaat voor dit doel beschikbaar heeft gesteld.

Robuuste, flexibele en toekomstbestendige processen

Het eerste strategische doel van het CBS is gericht op de informatievoorziening over grote maatschappelijke opgaven. Die zijn niet statisch, maar ontwikkelen zich in de tijd. De oorlog in Oekraïne, de stijgende energieprijzen en de tekorten op de arbeidsmarkt tonen aan dat niet alles kan worden voorzien. Dat vraagt dus flexibiliteit van zowel de organisatie als de medewerkers van het CBS en dat vergt productieprocessen die goed aanpasbaar en onderhoudbaar zijn. Daarom werkt het CBS aan het herontwerp van zijn statistische productieprocessen.

2) Zie Centraal Bureau voor de Statistiek evaluatie 2016-2020.

Voor de economische statistieken ontwikkelt en implementeert het CBS een fundamenteel nieuw proces. De inputgegevens worden vanuit de verschillende bronnen in een zo vroeg mogelijk stadium samengebracht en gekoppeld. Controle en correctie gebeurt vooral automatisch en via een centrale gegevensbibliotheek worden data beschikbaar gesteld. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van gestandaardiseerde processen, methoden, data en IT-middelen. Zo creëert het CBS een efficiënter en flexibeler proces, waarmee ruimte ontstaat voor innovatie. Flexibiliteit en wendbaarheid leveren een belangrijke bijdrage aan de ambitie van het CBS om sneller nieuwe informatie te kunnen produceren die inspeelt op actuele economische ontwikkelingen.

Voor de sociale statistieken ontwikkelt het CBS een gestandaardiseerd proces voor de verwerking van registerinformatie dat de huidige processen met veel verschillende methodes, IT-oplossingen en processen zal vervangen. Daardoor daalt de beheerslast, ontstaat kwaliteitswinst en ruimte voor innovatie. De ontwikkeltijd voor nieuwe statistieken daalt bovendien, zodat ook in dit domein mogelijkheden toenemen om snel in te spelen op veranderende behoeften.

Bestand Bodemgebruik

Sinds 1989 wordt het Bestand Bodemgebruik (BBG) samengesteld. Dit bestand geeft weer hoeveel oppervlakte van de Nederlandse bodem voor een bepaalde functie wordt gebruikt, zoals voor wonen, bedrijven en recreatie. Bij de productie van het BBG speelde de handmatige interpretatie aan de hand van luchtfoto's een belangrijke rol. Inmiddels is de beschikbaarheid en de kwaliteit van de digitale bronnen, zoals basisregistraties, digitale kaarten en luchtfoto's sterk toegenomen. Ook in de eerste jaren van de planperiode zullen deze bronnen (semi)automatisch worden gebruikt om de handmatige interpretatie voor een groot deel te vervangen. Ook zullen, door inzet van AI-algoritmes, veranderingen in luchtfoto's worden opgespoord en geduid waarmee de doorlooptijd en omvang van het werk sterk teruggebracht worden. Zo verhoogt het CBS de kwaliteit, frequentie en actualiteit van het BBG tegen lagere kosten per jaargang.

3. Privacy en gegevensbescherming

De samenleving moet erop kunnen vertrouwen dat alle gegevens die het CBS ontvangt, uitsluitend gebruikt worden voor het vervaardigen van statistiek en dat dit nooit leidt tot onthulling van informatie over individuele personen, huishoudens, bedrijven of instellingen. Het CBS wil daarom niet alleen voldoen aan de wetgeving op het gebied van privacy, maar heeft ook de ambitie om op dat gebied te excelleren.

Privacybescherming is nooit af: het is een dynamisch proces dat het hoofd moet bieden aan toenemende bedreigingen, onder meer op het gebied van cybercrime, en zich aan moet passen aan veranderende maatschappelijke inzichten, technologische ontwikkelingen en gewijzigde wet- en regelgeving.

Het CBS heeft daarom tal van technische en organisatorische maatregelen getroffen om de privacy te borgen, vaak op basis van de CBS-wet en de Europese gedragscode voor statistiekbureaus. Dit houdt onder andere in dat het CBS gegevens bij binnenkomst zo snel mogelijk ontdoet van direct identificerende gegevens (burgerservicenummer, naam, adres en woonplaats etc.), dat CBS-onderzoekers alleen toegang krijgen tot de gegevens die ze nodig hebben voor het betreffende onderzoek en dat alles wat het CBS publiceert zorgvuldig gecontroleerd wordt op onthullingsrisico's. De gegevens mogen uitsluitend voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek gebruikt worden. Dat betekent dat gebruik voor beslissingen op individueel niveau zoals handhaving en opsporing per definitie uitgesloten is. Het CBS investeert ook in innovaties om de kracht van data te blijven benutten en daarbij de privacy optimaal te beschermen. Daarnaast voert een externe auditor sinds 2015 bij het CBS privacy audits uit. Het CBS beschikt op grond van deze audits conform het Privacy Control Framework van NOREA over het certificaat "privacy proof".

Kortom, de bescherming van gegevens is voor het CBS topprioriteit. Het CBS blijft daarbij waakzaam om er voor te zorgen dat het zoeken naar nieuwe mogelijkheden om data zorgvuldig en nuttig te gebruiken niet in het gedrang komt. Het is van groot belang dat het CBS zijn 'social licence' behoudt, dus op legitieme wijze zijn taken kan blijven uitoefenen met voldoende medewerking van de samenleving als geheel en van de individuele burger. Communicatie en transparantie vragen daarom om blijvende aandacht. Juist bij complexe methoden en technieken is het heel belangrijk dat het CBS de samenleving betrekt en goed uitlegt wat het CBS doet, waarom dat nodig is, en hoe het de privacy waarborgt.

4. Regeldruk

Om statistieken te maken zijn vanzelfsprekend data noodzakelijk. Hoewel het CBS zoveel mogelijk overheidsregistraties en innovatieve dataverzamelingmethoden wil inzetten, blijft het uitvragen van gegevens via enquêtes onmisbaar. Het CBS blijft expliciet oog houden voor de belasting die het uitvragen van data veroorzaakt en wil de toename van de regeldruk zoveel mogelijk beperken. Het CBS zet bedrijven centraal bij het verzamelen van data. Goede dienstverlening, een voorspelbare uitvraag, makkelijk aanleveren en hergebruik van bedrijfsgegevens vormen hierbij de kern. Reeds bestaande oplossingen als het automatisch binnenhalen van bedrijfsadministraties zullen de komende jaren worden uitgebreid. Om de beleefde regeldruk te beperken en de kwaliteit van de respons op peil te houden, helpt het CBS bedrijven via een bedrijvenportaal om de gevraagde data tijdig en op de juiste wijze aan te leveren. Hierdoor is het duidelijk wanneer welke vragenlijst moet worden ingevuld. Waar mogelijk past het CBS de vragenlijsten aan om het aanleveren te vergemakkelijken en de invultijd te verkorten. Ook onderzoekt het CBS de mogelijkheden om samen met partners nieuwe databronnen innovatief in te zetten om zo het aantal vragenlijsten te beperken. Als ultimum remedium zet het CBS waar nodig zijn handhavings-instrumentarium in. Naleving van de enquêteverplichtingen door ondernemers verhoogt de respons. Het CBS streeft daarom naar een passende inzet van handhaving bij de statistieken waarvoor het aanleveren van data door ondernemers verplicht is. Het handhaven van enquêteverplichtingen bij ondernemers die deze niet nakomen, is eerlijker en rechtvaardiger voor alle ondernemers en leidt uiteindelijk tot beperking van de regeldruk.

De aandacht gaat niet alleen uit naar de verplichte enquêtes voor bedrijven maar ook naar de almaar dalende deelname aan persoonsenquêtes. Dit is een zorgelijke ontwikkeling, aangezien een kwantitatief en kwalitatief goed niveau van respons nodig is om de kwaliteit van de uitkomsten te kunnen behouden. Het CBS zet nieuwe vormen van het verzamelen van data, verbetering van vraagstelling en gerichte stimuleringsmaatregelen in om de deelname te vergemakkelijken en zo de respons te verhogen.

Bedrijvenportaal en visuele dataportalen

Concrete innovaties waar het CBS bij dit strategische doel aan werkt in de planperiode zijn met name gericht op het verbeteren van het gebruikersgemak voor dataleveranciers (responderende burgers, bedrijven en instellingen en registratiehouders) en het breed delen en gemakkelijker toegankelijk maken van onze informatie/data voor eindgebruikers. Voorbeelden hiervan zijn het inrichten van een bedrijvenportaal, waar bedrijven onder meer inzicht krijgen in aan te leveren informatie, en de realisatie van visuele dataportalen (dynamische dashboards op basis van open data met automatische up-to-date weergave van een aantal belangrijke economische en sociale indicatoren).

Financiën & risicomanagement

Meerjarenbijdrage

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verstrekt het basisbudget voor het uitvoeren van de wettelijke taken van het CBS. Eens in de vijf jaren stelt de directeur-generaal van de statistiek een meerjarenprogramma vast waarin op hoofdlijnen wordt vastgelegd welke werkzaamheden het CBS zal uitvoeren. Deze werkzaamheden geven invulling aan de wettelijke taken van het CBS en passen binnen de financiële en organisatorische randvoorwaarden.

De meerjarenbijdrage van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is bestemd voor het uitvoeren van het basisprogramma van het CBS in de periode 2024–2028. In deze meerjarenbijdrage is nog geen rekening gehouden met loon- en prijscompensatie die gedurende het betreffende jaar ontvangen worden voor gestegen loonkosten en gestegen materiële kosten. Ook is nog geen rekening gehouden met additionele bijdragen voor nieuwe Europese statistische verplichtingen. De bedragen zijn inclusief de in 2022 ontvangen eenmalige bijdrage voor de structurele versterking van de ICT waarvan een bedrag van € 3,25 miljoen jaarlijks kan worden toegerekend aan de jaren 2024 tot en met 2028. De meerjarenbijdrage voor de planperiode bedraagt gemiddeld circa € 172 miljoen per jaar (in 2024 € 172,2 miljoen, in 2025 € 170,6 miljoen, in 2026 € 170,7 miljoen, in 2027 € 172,8 miljoen en in 2028 € 172,8 miljoen).

De uitgangssituatie in 2024 is dat het overgrote deel van het basisbudget nodig is voor het maken van de Europese statistieken. Het resterende deel van het basisbudget kan worden ingezet voor aanvullende statistiekbehoeften. Het uitgangspunt voor het meerjaren-programma 2024–2028 is om de statistieken die in 2023 gefinancierd worden vanuit het basisbudget van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat voort te zetten.

Financiële risico's

Voor dit meerjarenprogramma wordt verondersteld dat cao-loonstijgingen en pensioen-premiestijgingen in 2024 en verder volledig worden gecompenseerd door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Onvolledige compensatie van cao-loonstijgingen, pensioenkosten, prijsstijgingen of nieuwe taakstellingen kunnen niet zonder gevolgen voor het statistiekprogramma worden opgevangen. Wanneer dit risico zich voordoet, zal het CBS in overleg treden met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om te komen tot passende oplossingen.

Naast financiering van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verwacht het CBS in de nieuwe meerjarenperiode ruim € 50 miljoen per jaar aan opbrengsten uit verzoeken van met name overheden voor statistische informatie. Indien deze opbrengsten teruglopen, blijven de vaste personele lasten doorlopen, hetgeen financiële consequenties kan hebben. In de werkafspraken tussen het CBS en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is afgesproken dat bij een substantiële vermindering van aanvullende statistische diensten het ministerie medeverantwoordelijk is voor het opvangen van de verliezen. Hierbij geldt

als voorwaarde dat er sprake is van een substantieel probleem dat veroorzaakt wordt door exogene omstandigheden en niet door beleidsbeslissingen die het CBS geïnitieerd heeft. Bovendien moet het CBS de gevolgen redelijkerwijs niet zelf kunnen dragen.

In de jaarrekening moet het CBS een verplichting opnemen voor openstaande vakantiedagen. Het grootste deel van het verlofsaldo bestaat uit spaarverlofuren, die meestal worden opgenomen of worden uitbetaald aan het einde van het dienstverband. Vanwege de verruimde verlofmogelijkheden die de nieuwe cao Rijk 2022-2024 daarvoor biedt, is de verwachting dat het verlofsaldo in de jaren 2024 tot en met 2028 fors zal toenemen. Dit geeft een extra druk op het financiële resultaat en het eigen vermogen van naar schatting € 2 – 3 miljoen per jaar. Het CBS zal in overleg treden met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om te komen tot passende oplossingen.

Bijlage Consultatie

Begin 2022 heeft het CBS met diverse externe partijen gesprekken gevoerd, te weten:
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- Ministerie van Justitie en Veiligheid
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

- Centraal Planbureau
- Planbureau voor de Leefomgeving
- Sociaal en Cultureel Planbureau
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

- Belastingdienst
- DNB
- Kamer van Koophandel
- UWV

Daarnaast zijn begin 2022 gesprekken gevoerd in de gebruikersraden van het CBS waar diverse vertegenwoordigers van wetenschap, bedrijfsleven en overheid in vertegenwoordigd zijn:
- Communicatieraad
- Gebruikersraad bedrijfseconomische statistieken
- Gebruikersraad macro-economische statistieken
- Gebruikersraad voor methodologie en kwaliteit
- Gebruikersraad microdataservices
- Gebruikersraad sociale statistieken en statistieken van de leefomgeving

Na de externe consultatie heeft een interne consultatie binnen het CBS plaatsgevonden. Hiertoe is een aantal breed samengestelde reflectieteams gevormd. Daarnaast is aan specifieke groepen, te weten jonge CBS-ers en startende managers, gevraagd te reflecteren. Alle groepen hebben hun opmerkingen over en suggesties voor het meerjarenprogramma gegeven.

De gesprekken en de input uit de eigen organisatie hebben de basis gevormd voor de verdere besprekingen van het directieberaad van het CBS in het voorjaar van 2022. In dit proces is tevens de Raad van Advies geraadpleegd. In september 2022 zijn de gebruikersraden nader geïnformeerd over de hoofdpunten van het meerjarenprogramma.

Katern werkprogramma

Inleiding

In dit katern is een overzicht te vinden van alle statistieken die het CBS op reguliere basis maakt. De statistieken zijn verdeeld over twintig thema's. Per thema wordt het werkprogramma beschreven en nieuwe wensen van gebruikers, die zijn geuit in de externe consultatie.

Nieuwe wensen van gebruikers kan het CBS, zoals in dit meerjarenprogramma uiteengezet, slechts uitvoeren wanneer bekostiging plaatsvindt door direct betrokkenen. Wanneer het een meer algemeen belang betreft kan er ook Rijksbreed of door andere centrale partijen budget aan het CBS voor worden toegekend.

Deze inventarisatie is gemaakt in de eerste helft van 2022. Wanneer gedurende de periode 2024-2028 de bekostiging van meerjarige programma's wordt stopgezet, zullen deze statistieken niet kunnen worden gecontinueerd. In de jaarlijkse werkprogramma's zal het CBS een overzicht geven van opgetreden veranderingen.

1 Arbeid en Sociale Zekerheid

Binnen dit thema vallen statistieken die de situatie op arbeidsmarkt beschrijven. Het gaat om kenmerken van de beroepsbevolking, lonen en arbeidskosten, werkgelegenheid, werkloosheid, ziekteverzuim, sociale zekerheidsuitkeringen, vacatures, banen, en ontslag. Daarnaast worden statistieken gepubliceerd over regionale banen en woon-werk afstanden, arbeidsmigratie (naar achtergrondkenmerken) en over de flexibilisering van de arbeidsmarkt. Meerjarige programma's hebben onder meer betrekking op personen met een uitkering, pensioen- en AOW-aanspraken, regionale arbeidsmarktprognoses, WMO-gebruik per gemeente, gedetailleerde cijfers voor de verdeelmodellen van budgetten van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor gemeenten, het effect van re-integratieprogramma's, vakbondsstatistieken, werkhervatting na WW, informatie over arbeid, zorg en kinderopvang.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Inzicht in de effecten van digitalisering op de werkgelegenheid en productiviteit.
- Inzicht in schaarste en krapte op de arbeidsmarkt (o.a. onbenut arbeidspotentieel) en de positie van ZZP-ers op deze arbeidsmarkt.
- Doorstroomgegevens binnen het onderwijs en tussen onderwijs en arbeidsmarkt op regionaal niveau.
- Gegevens over de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt.
- Inzicht in de bijdrage van nieuwe regelingen als de NOW en de STAP.

2 Bedrijven

De kern van dit thema is het in Europees verband geharmoniseerde, algemene bedrijvenregister, op grond waarvan het CBS de bedrijvendemografie in Nederland beschrijft. Daarnaast omvat het cijfers per bedrijfstak over omzetontwikkeling, industriële omzet naar productgroep, bedrijfsopbrengsten en -lasten, voorraden, productie indexcijfers, investeringen, ICT-gebruik, research & development en innovatie bij bedrijven.

Meerjarige programma's betreffen detailcijfers over de demografie van bedrijven en economische ontwikkelingen (hogere frequentie en verder regionaal uitgesplitst). Innovatiecijfers voor specifieke sectoren, informatie over de economische impact van ICT en over de ICT-sector. Omzetontwikkeling van internetverkopen binnen de detailhandel, aankopen van consumenten via buitenlandse websites. Websites cybersecurity, digitale weerbaarheid van bedrijven, internetplatforms (Airbnb, Uber etc.). Publicatie Staat van het MKB.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Meer gedetailleerde informatie over bedrijfstakken, bijvoorbeeld ten aanzien van schuldenproblematiek en de automatisering en digitalisering van bedrijven.
- Informatie over afhankelijkheden van bedrijven, de middellange termijneffecten van de coronacrisis en in het bijzonder de effecten van de NOW en de STAP regelingen.
- Informatie over start-ups en scale-ups en de ontwikkeling van techbedrijven.

3 Bevolking

De kern van dit thema is de stand en de ontwikkeling van de bevolking in Nederland door geboorte, sterfte, immigratie en emigratie, ontwikkelingen van huishoudens, vergrijzing, nationaliteitswijzigingen, relatievorming en -ontbinding, stedelijke ontwikkeling, bevolkingsprognoses en levensverwachting (eens in de drie jaar) en volks- en woning-telling (eens in de tien jaar).

Meerjarige programma's betreffen informatie over veranderingen in de leefsituatie, Emancipatiemonitor, relaties tussen ouders en kinderen, gevolgen van flexibele arbeidsrelaties voor het gezin, opleidingsniveau, Migrantenmonitor, immigratie en integratie.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Meer statistieken ten aanzien van sekse en gender en de BRP-indeling in relatie tot de eigen identificatie van mensen.
- Cijfers over migratie, religie en de regionale gebondenheid van personen.
- Informatie over specifieke groepen zoals mensen met een migratie-achtergrond en de LHBTI-community.
- Demografische gegevens en sociaaleconomische status en inkomen. Meer in het bijzonder inzicht in migratiestromen uit oost-Slavische voormalige sovjetlanden en meer detailinformatie over Indonesië.
- Inzicht in polarisatie in de maatschappij, vertrouwen in elkaar en de rechtstaat en 'afhakers'.

4 Bouwen en wonen

De kern van dit thema betreft cijfers over de aard en omvang van de woningvoorraad en de veranderingen daarin. Informatie over verleende bouwvergunningen en de bouwkosten, productieve uren per werknemer in de burgerlijke en utiliteitsbouw, prijsindices voor bestaande koopwoningen, nieuwbouwwoningen, kosten eigenwoningbezit, handel in onroerend goed, productie van woningen en gebouwen en grond-, wegen en waterbouw. Detailleringen op wijk- en buurtniveau. Meerjarige programma's betreffen gegevens over de woningmarkt rondom gaswinninggebieden, belastingcapaciteit per gemeente op basis van WOZ-waarden, verschuivingen in de eigendomsverhoudingen van de woningvoorraad,

onderzoek naar transformaties. Aanvullende detailinformatie over de woningmarkt (WoON-enquête), Landelijke monitor leegstand.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Uitgebreidere data over de woningmarkt, zoals over ontwikkelingen in vraag en aanbod.
- Een uitbreiding van Woonbase met meer informatie uit kadasterdata.
- Data over huisvesting en hybride werken en gegevens over de fysieke leefomgeving.

5 Financiële en zakelijke diensten

De kern van dit thema betreft informatie over holdings (productie en concerndiensten), over de financiën van grote ondernemingen, en jaargegevens over de ontwikkeling op de financiële markten en van beleggingsfondsen. Daarnaast omzetontwikkelingen in de branches autohandel, groothandel, dienstverlening en transport. Meerjarige programma's zijn: De Staat van het MKB, meerjarige analyse van financiële kerngetallen en rente van zorginstellingen en onderzoek naar de Financiële Verhoudingswet.

6 Gezondheid en welzijn

Dit thema omvat enerzijds de gezondheid van personen, zoals ervaren gezondheid, zorggebruik (huisartsenzorg, geneesmiddelen, ziekenhuiszorg, geestelijke gezondheidszorg, medische specialistische zorg etc.) leefstijl en doodsoorzaken. Anderzijds geeft het een beschrijving van de zorgsector, zoals zorgkosten, werkgelegenheid in de zorg en opbrengsten, kosten en personeel van zorginstellingen en -praktijken. Meerjarige programma's hebben onder meer betrekking op het gebruik van voorzieningen in het sociaal domein, beleidsinformatie jeugd, Jeugdmonitor, langdurige zorg, personen met een beperking, sociale samenhang en welzijn, vrijwilligerswerk, wanbetalers Zorgverzekeringswet, gestandaardiseerde sterftecijfers per ziekenhuis, gezondheidsenquête en sociale samenhang en welzijn.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Corona gerelateerde data, waaronder gegevens over gevolgen voor de volksgezondheid en economie, de arbeidsmarkt in zorg en welzijn, de effecten van het steunbeleid, de rol van uitgestelde zorg in sterfte, de middellange-termijneffecten voor de bedrijvigheid, manier van werken en de COVID-19 vaccinaties en –besmettingen.
- Mentale gevolgen van meer thuiswerken.
- Inzicht in stapeling van vraagstukken, zoals personen met meervoudige problematiek.
- Inzicht in uitkomsten van zorg.
- Gegevens over verdelingsvraagstukken en meer bredere, regionale toepassingen in de Monitor Brede Welvaart.
- Houdbaarheid en betaalbaarheid van de zorg.
- Inzicht in hoe aan de toenemende zorgbehoefte kan worden voldaan met het oog op de huidige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in hoeverre technologie en innovatie, zoals robotisering van de zorg, hier een rol in kunnen spelen.
- Gegevens over de invloed van technologisering en digitalisering op het leven van mensen.

7 Energie

De energiebalans van Nederland (winning, invoer, uitvoer, voorraad, omzetting en verbruik van energie per energiedrager), productiemiddelen elektriciteit, detailgegevens over productie en verbruik van hernieuwbare energie, kentallen voor energie-efficiëntie bij woningen, energieprijzen en de omzet en financiële jaarcijfers van energiebedrijven. Het steeds intensievere EU-beleid op het gebied van energie en het veranderende energiesysteem heeft vanaf verslagjaar 2022 geleid tot een substantiële uitbreiding van het vaste programma. Nieuwe onderwerpen zijn waterstof, batterijen, snellere statistieken en meer details over energieverbruik binnen de diensten en het vervoer en van biomassa, zonnestroom en elektriciteitsproductie. Meerjarige programma's betreffen gegevens uit de Energiebalans per sector en economische indicatoren voor de Klimaat- en energieverkenning (KEV), regionale gegevens over energieverbruik van huishoudens en bedrijven, kentallen voor energie-efficiëntie bij bedrijven, energieverbruik van bedrijven uitgesplitst naar belastingschijf en -tarief, gedetailleerdere energieprijzen en de energierekening van huishoudens. In het samenwerkingsverband VIVET (Verbetering Informatievoorziening Energietransitie) worden op verzoek van gemeentes, provincies en energieregio's projecten gedaan om lacunes in de informatievoorziening op regionaal niveau op gebied van de gebouwde omgeving en hernieuwbare energie te vullen.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Energietransitie. Daarbij gaat het onder andere over gegevens over polarisatie, gebruik van verschillende energiebronnen, de behoefte aan een snellere verduurzaming met behoud van leveringszekerheid en de effecten hiervan voor het bedrijfsleven en de samenleving. De behoeften komen ook vanuit de doelen van de Europese Green Deal en het 'Fit for 55' pakket en de vertaling hiervan naar Nederlandse beleidsplannen en doelen die monitoring behoeven.

8 Inkomen en bestedingen

Dit thema beschrijft de stand en de ontwikkeling van vermogens van personen en huishoudens, inkomen in relatie tot levensomstandigheden en consumptieve bestedingen van huishoudens, consumentenvertrouwen, belastingdruk op inkomen en economische zelfstandigheid. Meerjarige programma's betreffen bepaling koopkrachtpariteiten, Armoedemonitor voor diverse gemeenten, aantal huishoudens met weinig inkomen (vanwege verdeling van gelden uit provincie en gemeentefonds), detailgegevens over armoede, welvaart en kwaliteit van leven, budgetonderzoek.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Inzicht in inkomensongelijkheid en sociale ongelijkheid.
- Het vergelijken van diverse beroepsgroepen in de publieke sectoren op inkomen en gegevens over bestedingen.

9 Internationale Handel

Internationale handel in goederen en diensten, details internationale transportstromen naar vervoersmodaliteit, statistieken over internationale waardeketens, internationalisering en globalisering, sociaaleconomische effecten van globalisering. Meerjarige programma's zijn de Internationaliseringsmonitor met recente ontwikkelingen en analyses op het gebied van internationale handel, de internationale verwevenheid en globalisering. Deze monitor ondersteunt het publieke debat over de internationalisering met feiten en inzichten. Daarnaast worden op het gebied van globalisering en waardeketens verschillende

onderzoeken op de volgende thema's uitgevoerd: Nederland als maakland versus handelsland, relatie tussen import en bedrijfsprestaties, kapitaalstructuur, economische verwevenheid en internationalisering en de invloed van globalisering op werkgelegenheid.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Informatie over duurzaamheid in relatie tot handelsstromen.
- Informatie over waardeketens en strategische afhankelijkheden als gevolg van het toenemend belang van geopolitiek.
- De financiële verwevenheid met het buitenland.

10 Landbouw

Binnen dit thema vallen statistieken over oogstramingen, veestapels, dierlijke productie, visserij en aquacultuur, biologische landbouw en bestrijdingsmiddelen. Daarnaast gaat het om informatie over het aantal bedrijven en arbeidskrachten, arealen van gewassen, aantal dieren, bedrijfstypering en economische omvang. Meerjarige programma's focussen onder meer op financiële informatie van landbouwbedrijven en op agro-grondstoffen die bijdragen aan ontbossing. Het gaat dan vooral om de productie van hout, soja, palmolie, cacao en koffie. Door verduurzaming van de productie kan ontbossing tegengegaan worden.

11 Macro-economie

De kern van dit programma bestaat uit nationale rekeningen, regionale rekeningen, maandindicatoren voor de Nederlandse conjunctuur, cijfers over productiviteit en groeirekeningen. Enkele macro-economische indicatoren uit de nationale rekeningen zijn de economische groei, het overheidstekort en het beschikbaar inkomen van huishoudens. Verder geven de nationale rekeningen cijfers over onder meer consumptie, investeringen, in- en uitvoer en werkgelegenheid. Conjunctuurberichten behelzen productie industrie, faillissementen, internationale handel, consumptie, investeringen, koopwoningen, producenten- en consumentenvertrouwen, uitzendbranche en horeca en de conjunctuur-klok. Meerjarige programma's zijn de conjunctuurenquête en conjunctuurtest (COEN) waarbij de verwachtingen van ondernemers in kaart worden gebracht voor een beeld van het ondernemersklimaat. Een andere publicatie betreft de Monitor Brede welvaart waarin gegevens zijn opgenomen over inkomen en zaken als onderwijs, gezondheid en milieu. De monitor wordt onder andere gebruikt voor het verantwoordingsdebat in mei.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Meer inzicht in de heterogenitieit op het gebied van de macro-economie en naar onderscheid in groepen, bijvoorbeeld om de ongelijkheid in vermogens te beschrijven.
- Doorontwikkeling van de indicatoren voor de Monitor Brede Welvaart en naar regionalisering, zodat de monitor ook bruikbaar is voor regionale vraagstukken.
- Meer inzicht in waardeketens vanwege het belang om de grote transities op het gebied van energie, klimaat, duurzaamheid en de circulaire economie te kunnen volgen.

12 Natuur en milieu

Dit thema omvat informatie over duurzaamheid en brede welvaart, kosten en financiering van milieubeleid, milieukosten voor bedrijven. Daarnaast wordt gepubliceerd over broeikasgassen, bestrijdingsmiddelen in de landbouw en bij de overheid, waterverbruik en waterrekeningen, afval- en materiaalstromen, inclusief financiële informatie daarover. Meerjarige programma's binnen dit thema richten zich op meer specifieke informatie

binnen brede welvaart, SDG's, kwaliteitsborging van natuurmonitoring ten behoeve van internationale afspraken, trends van soortgroepen en biodiversiteitsgraadmeters, meststatistieken- en mineralenbalansen, emissies naar water, landelijk natuurlijk kapitaal, en gemeentelijk afval.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Structurele monitoring van duurzaamheid en milieu-indicatoren inclusief de beleving van de problematiek door burgers. Voorbeelden van gewenste output zijn de materiaalmonitor, voetafdruk berekeningen, gegevens over milieuschade en informatie over de circulaire economie. Denk daarbij aan informatie over de kunststofketen, consumptie ten opzichte van tweedehands aankopen, het op de markt gebrachte textiel, afval van kantoren, winkels en de dienstensector, maar ook aan volumes gevaarlijke stoffen, biotische reststromen en informatie over nieuwe stoffen en producten. Daarbij gaat het niet alleen om deze informatie zelf, maar ook om dwarsverbanden tussen milieu en andere beleidsterreinen.
- Ten aanzien van de natuurlijk kapitaalrekeningen is er bij gebruikers behoefte aan informatie over de Noordzee.
- Cijfers op het terrein van klimaatadaptatie zijn eveneens gewenst, net als informatie over de waterschapsheffingen in relatie tot investeringen in zorgplicht en waterkwaliteit.

13 Onderwijs

Dit thema is gericht op statistieken over onderwijsinstellingen, leerlingen en studenten, voortijdig schoolverlaters, in-, uit en doorstroom van leerlingen, beroepsonderwijs en training, levenslang leren, financiering van onderwijs en internationale vergelijking van onderwijs.

Meerjarige programma's zijn Jeugdmonitor, Emancipatiemonitor, bijdrage aan website onderwijs in cijfers, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, onderwijsachterstanden en cohortonderzoek.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Data over vaardigheden van werknemers en het ontwikkelen daarvan.
- Meer inzicht in doorstroomgegevens binnen het onderwijs en tussen onderwijs en arbeidsmarkt, in het bijzonder op regionaal niveau.
- Kwaliteit van het onderwijs, kansengelijkheid, digitalisering en jongeren/starters alsmede onderzoek en innovatie.

14 Overheid en politiek

Binnen dit thema worden statistieken over de overheidsfinanciën gepubliceerd. Per overheidslaag worden inkomsten en uitgaven, belastinginkomsten naar soort belasting, sociale uitkeringen, sociale verzekeringsgegevens, uitgaven naar functie, overheidsbalans, overheidsschuld- en tekort (EMU-criteria, EDP) in kaart gebracht. Verder omvat het thema begrotingsgegevens van gemeenten, provincies en waterschappen. Meerjarige programma's hebben betrekking op extra geld dat gemeenten en provincies kunnen krijgen om specifiek beleid van de Rijksoverheid uit te voeren. Dit zijn specifieke uitkeringen. De verantwoording over de besteding van dit geld verloopt via de SiSa-systematiek: single information, single audit (eenmalige informatieverstrekking, eenmalige accountantscontrole). Het CBS verzorgt de logistiek van de benodigde informatie.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Consequenties van de decentralisatie van overheidstaken.
- Ontwikkelingen op het terrein van door de overheid in het leven geroepen investeringsfondsen.

15 Prijzen

Consumentenprijsindexcijfers en inflatie, producentenprijzen industrie, dienstenprijzen, huurenquête, gemiddelde energieprijzen eindgebruikers, brandstofprijzen, prijsindices voor kosten eigen woning bezit, prijsindices nieuwe en bestaande koopwoningen; productie van woningen en gebouwen, grond- wegen- en waterbouw en bouwnijverheid. Meerjarige programma's zijn Europese prijsvergelijking en het bepalen van koopkracht-pariteiten (ESTAT ECP-PPP), Dienstprijzenstatistiek – Binnenvaart.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Meer inzicht in de consequenties van de hoge energieprijzen en daaraan gekoppelde inflatie voor verschillende inkomens/ bevolkingsgroepen, waaronder ook de inwoners van Caribisch Nederland.

16 Veiligheid en recht

Dit thema richt zich enerzijds op informatie over geregistreerde criminaliteit en persoonsinformatie op het gebied van vervolging, berechting, tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen, slachtofferhulp, schuldsanering en rechtsbijstand. Ook de door burgers zelf ondervonden criminaliteit en hun veiligheidsbeleving worden in kaart gebracht. Daarnaast betreft het statistieken over asiel en verblijf.

Meerjarige programma's omvatten bijdragen aan onderzoek en publicaties op het gebied van veiligheid, gedetineerden, jeugdcriminaliteit, laagregionale data en open data over onder meer politiecijfers en criminaliteit. Ook is er informatie over jeugdbescherming en jeugdreclassering. Daarnaast wordt meerjarig onderzoek gedaan naar de verblijfsstatus en integratie van asielzoekers en statushouders en wordt er data verzameld en geanalyseerd voor de monitoring en evaluatie van de nieuwe Wet Inburgering.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Ondermijnende criminaliteit en de effecten op de maatschappij, illegale economie en zwartwerken en de risico's van de verdere digitalisering van de samenleving, zoals cybercriminaliteit.
- Data over economische veiligheid, zoals cybersecurity van personen en bedrijven.
- Data over minder zichtbare fenomenen zoals discriminatie.

17 Verkeer en vervoer

Goederen- en personenvervoer naar modaliteit, verkeersprestaties en verkeersintensiteiten, emissies wegverkeer, motorvoertuigenpark, omzet transportsector, productiestatistiek transportbedrijven. Meerjarige programma's zijn Onderzoek Onderweg in Nederland(ODiN) naar de mobiliteit van Nederlanders; Lengte van wegen: Basisinformatie goederenvervoer; Vehicle Emission Shipment Data Interface (VESDI) ; Containervervoer; Circulaire Economie; Nationaal Toegangspunt Mobiliteitsdata (NTM) Prijsontwikkeling binnenvaart.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Regionalisering van data en nieuwe statistieken om de transitie naar duurzame mobiliteit te kunnen volgen.
- Meer en beter inzicht in mobiliteit, woon-werk stromen, goederenvervoer. Uitsplitsingen tussen elektrische voertuigen en hybride voertuigen en naar nieuwe vervoerswijzen in de categorieën lichte elektrische voertuigen (LEV) en lichte elektrische vrachtvoertuigen (LEVV).

18 Vrije tijd, cultuur en religie

Statistieken over logiesaccommodaties, vakanties van Nederlanders, recreatief en zakelijk dagtoerisme van Nederlanders in het buitenland, sportaccommodaties, sportverenigingen en fitnesscentra. Meerjarige programma's zijn Toerismerekeningen (bijdrage aan bbp, werkgelegenheid, bestedingen), recreatie-instellingen, vrijetijdsonderzoek, dashboard toerisme recreatie en vrije tijd, sportrekeningen, cultuurrekeningen, statistieken op het terrein van cultuur: musea, bibliotheken en podiumkunsten.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Data over festivals, de cultuur- en mediasector, migratie en religie.

19 Regionale en ruimtelijke statistieken

Dit thema richt zich op wijk en buurtinformatie (CBSinUwBuurt.nl), nabijheidstatistieken met informatie over afstand tot voorzieningen, kerngegevens naar diverse regionale indelingen, vierkantstatistieken, postcodestatistieken, statistieken over plattelands- en stedelijke ontwikkeling; dossier verstedelijking. Meerjarige programma's betreffen ruimtelijke gegevens ten behoeve van maatstaven Financiële verhoudingswet, gegevens over het veranderend grondgebruik van Nederland, ruimtelijke effecten van planologisch beleid (MIR, Monitor NOVI). Ontwikkeling van regionaal economische indicatoren en de ontsluiting daarvan.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- (Laag)regionale en grensoverschrijdende cijfers, onder andere als gevolg van de decentralisatie, om gerichter te kunnen monitoren en te kunnen sturen bij de ontwikkeling en uitvoering van (regionaal) beleid. Bijvoorbeeld, regionale cijfers over leeftijdsopbouw, gebondenheid van personen, woon-werk stromen, gegevens over investeringen en type economische activiteiten en doorontwikkelingen van brede welvaartindicatoren.
- Aantal mensen en economische waarde in buitendijkse gebieden of gebieden achter primaire en regionale waterkeringen.

20 Caribisch Nederland

Over Caribisch Nederland publiceert het CBS onderwerpen zoals bevolking, arbeid, veiligheid, prijzen, toerisme, gezondheid en cultuur. Anders dan voor Europees Nederland, gelden voor Caribisch Nederland geen specifieke statistische verplichtingen / verordeningen. Het meerjarenprogramma wordt vierjaarlijks vastgesteld. Meerjarige programma's omvatten de onderwerpen bruto binnenlands product, inkomen, koopkracht en de inkomenspositie van huishoudens op Caribisch Nederland ten opzichte van het door SZW vastgestelde ijkpunt van het sociaal minimum, banen en lonen, een prijsindex woningen, een prijsniveaumeting, de Jeugdmonitor Caribisch Nederland, en vanaf 2022 ook een Monitor Brede Welvaart voor Caribisch Nederland.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Geregionaliseerde informatie. Voor Caribisch Nederland gaat het vooral over specifieke informatie over prijsontwikkelingen en inkomens van huishoudens, ten behoeve van specifiek beleidsbeslissingen die gericht zijn op het bestaansminimum.
- Vergelijkende informatie in het hele Koninkrijk, bijvoorbeeld waar het gaat om prijzen, maar ook op het brede maatschappelijke gebied van de Sustainable Development Goals.
- Data en informatie over wonen op Caribisch Nederland, bijvoorbeeld over de woningvoorraad.
- Ondersteuning ten behoeve van de Landspakketten, waarin een maatregel is opgenomen gericht op de verbetering van de statistiek.
- Inzicht in dwarsverbanden tussen de fysieke en sociale leefomgeving.

21 Blaise: Geavanceerde software voor vragenlijsten

Het laatste thema van dit werkprogramma betreft geen statistiek maar een belangrijk hulpmiddel voor het verzamelen van enquête-informatie. Blaise is een softwareplatform voor het bouwen en afnemen van vragenlijsten voor officiële statistische processen voor computer-ondersteunend interviewen met methodologische eisen. Blaise is 34 jaar geleden ontwikkeld door het CBS voor de uitvoering van zijn eigen wettelijke taak. Blaise wordt in het buitenland gebruikt door nationale en regionale statistiekbureaus, universiteiten en onderzoeksorganisaties wereldwijd en draagt zo bij aan internationale standaardisatie. Voor het gebruik van Blaise betalen de afnemers een kostendekkende licentievergoeding aan het CBS. Nieuwe technologische mogelijkheden, nieuwe gebruikerswensen en toegenomen eisen en informatiebeveiliging maken het noodzakelijk om de Blaise-software continu te blijven doorontwikkelen, te onderhouden en gebruikers te ondersteunen. Blaise draagt daarmee bij aan de effectieve en efficiënte dataverzameling van het CBS en van meer dan honderd statistiekbureaus in de wereld.

Nieuwe behoeften van gebruikers 2024-2028:

- Het toepassen van zogenaamde *Smart Surveys* waarbij gebruik gemaakt wordt van verschillende databronnen en externe sensoren om zo de regeldruk voor de burger en bedrijven verder te verminderen en de respons verder te verhogen.
- Verdere doorontwikkeling voor enquêtering via verschillende middelen (internet, telefonisch, persoonlijk etc.).
- Verdere cloud-integratie.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2022.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.